

บทที่ 4

ผลการทดลอง

3.1 คัดเลือกพันธุ์ถั่วแดงหลวง และถั่วขาวที่มีศักยภาพการผลิตสูงทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพในระดับแปลงของเกษตรกรโดยดำเนินงานทดสอบในพื้นที่เกษตรกร

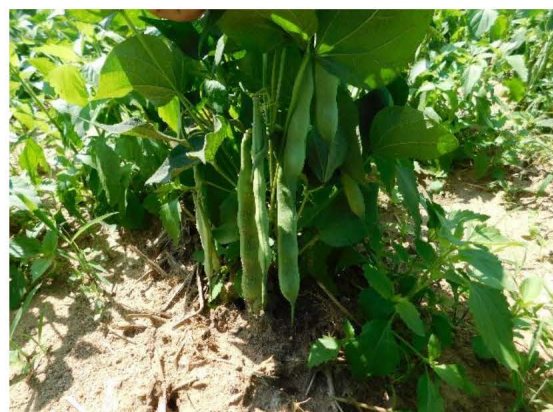
3.1.1) คัดเลือกพันธุ์ถั่วแดงหลวงในระดับแปลงของเกษตรกร

การปลูกทดสอบถั่วแดงหลวงใน 3 พื้นที่ แก่ บ้านยังเมิน อ.สะเมิง บ้านหนองเขียว อ.เชียงดาว และบ้านป่าเกี๊ยะใหม่ อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ ทำการเปรียบเทียบสายพันธุ์ที่ตัดมาจากสถานีฯ ปางตะ จำนวน 5 สายพันธุ์ได้แก่ # 38 # 40 # 41 # 63 และ # 104 เปรียบเทียบกับพันธุ์ที่เกษตรกรส่งเสริมในพื้นที่ ผลการทดสอบพบว่า

พื้นที่บ้านยังเมิน อ.สะเมิงพบว่า ความสูง จำนวนข้อ/ต้น จำนวนฝัก/ต้น จำนวนเมล็ด/ต้น ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ แต่น้ำหนัก 100 เมล็ด และ ผลผลิต/ไร่ มีความแตกต่างกันทางสถิติ น้ำหนัก 100 เมล็ดสายพันธุ์หมายเลข # 40 มีน้ำหนักมากที่สุด มากกว่าพันธุ์เปรียบเทียบ 24 เปอร์เซ็นต์ ผลผลิตของถั่วแดงหลวงพบว่าสายพันธุ์ # 40 มีผลผลิตมากที่สุด มากกว่าพันธุ์เปรียบเทียบ 19.5 เปอร์เซ็นต์ (ตารางที่ 4.1)

ตารางที่ 4.1 ผลผลิตและองค์ประกอบผลผลิตของถั่วแดงหลวงในการคัดเลือกในแปลงเกษตรกรบ้านยังเมิน อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่ ความสูงจากระดับน้ำทะเล 800 เมตร

พันธุ์	ความสูง (เซนติเมตร)	จำนวนข้อ/ ต้น	จำนวน กิ่ง/ต้น	จำนวน ฝัก/ต้น	จำนวน เมล็ด/ต้น	ผลผลิต/ไร่ 14 % (กิโลกรัม)	น้ำหนัก 100 เมล็ด (กรัม)
1. พันธุ์เปรียบเทียบ	30.7	6.8	5.1	9.0	15.5	178.6 bc	46.8 d
2. # 38	35.4	6.5	5.5	10.5	27.4	180.7 bc	50.8 c
3. # 40	33.0	6.8	5.8	11.6	21.9	213.5 a	58.0 a
4. # 41	30.0	6.4	5.2	9.0	13.7	156.4 c	49.3 cd
5. # 63	32.2	6.6	5.2	9.8	17.3	178.1 bc	47.5 d
6. # 104	32.6	6.0	5.4	10.8	21.4	203.9 ab	54.3 b
mean	32.3	6.5	5.4	10.1	19.5	185.2	51.1
F test	ns	ns	ns	ns	ns	*	**
LSD.05						31.3	2.7

แปลงทดสอบพันธุ์ถั่วแดงหลวงที่บ้านยังเมิน อ.สะเมิง จ. เชียงใหม่

พื้นที่บ้านป่าเกี๊ยะใหม่ อ. เชียงดาว พบว่า ความสูง จำนวนข้อ/ต้น จำนวนฝัก/ต้น จำนวนเมล็ด/ต้น ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ แต่น้ำหนัก 100 เมล็ด และ ผลผลิต/ไร่ มีความแตกต่างกันทางสถิติ น้ำหนัก 100 เมล็ด สายพันธุ์หมายเลข # 40 และ # 104 มีน้ำหนักมากที่สุด มากกว่าพันธุ์เปรียบเทียบ 6.8 เปอร์เซ็นต์ ผลผลิตของถั่วแดงหลวงพบว่าสายพันธุ์ # 104 มีผลผลิตมากที่สุด มากกว่าพันธุ์เปรียบเทียบ เท่ากับ 1.3 เท่า (ตารางที่ 4.2)

ตารางที่ 4.2 ผลผลิตและองค์ประกอบผลผลิตของถั่วแดงหลวงในการคัดเลือกในแปลงเกษตรกรบ้านป่าเกี๊ยะใหม่ อ.เชียงใหม่ ความสูงจากระดับน้ำทะเล 1,150

พันธุ์	ความสูง (เซนติเมตร)	จำนวน ข้อ/ต้น	จำนวน กึ่ง/ต้น	จำนวน ฝัก/ต้น	จำนวน เมล็ด/ต้น	ผลผลิต/ไร่ 14 % (กิโลกรัม)	น้ำหนัก 100 เมล็ด (กรัม)
1. พันธุ์เปรียบเทียบ	35.8	6.7	6.3	11.7	30.4	246.9 c	66.0 c
2. # 38	36.1	6.7	5.5	10.5	33.9	427.9 ab	67.0 c
3. # 40	37.5	6.9	6.0	12.7	37.8	400.5 bc	70.0 a
4. # 41	38.1	7.0	5.8	12.1	36.3	386.2 bc	64.0 d
5. # 63	40.6	7.2	6.6	13.3	41.2	342.7 bc	68.3 b
6. # 104	37.6	7.0	6.8	12.8	34.0	571.2 a	70.5 a
mean	37.6	6.9	6.1	12.1	35.6	395.9	67.6
F test	ns	ns	ns	ns	ns	*	**
LSD.05						168.4	1.1

แปลงทดสอบพันธุ์ถั่วแดงหลวงที่บ้านป่าเกี๊ยะใหม่ อ.เชียงใหม่ จ. เชียงใหม่

พื้นที่บ้านหนองเขี้ยว อ. เชียงดาว พบว่า ความสูง จำนวนข้อ/ต้น จำนวนฝัก/ต้น จำนวนเมล็ด/ต้น ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ แต่น้ำหนัก 100 เมล็ด และ ผลผลิต/ไร่ มีความแตกต่างกันทางสถิติ น้ำหนัก 100 เมล็ด สายพันธุ์หมายเลข # 40 มีน้ำหนักมากที่สุด มากกว่าพันธุ์เปรียบเทียบ 13.9 เปอร์เซ็นต์ ผลผลิตของถั่วแดงหลวงพบว่าสายพันธุ์ # 38 และ # 40 มีผลผลิตมากที่สุด มากกว่าพันธุ์เปรียบเทียบ เท่ากับ 62.1 และ 50.2 เปอร์เซ็นต์ (ตารางที่ 4.3)

ตารางที่ 4.3 ผลผลิตและองค์ประกอบผลผลิตของถั่วแดงหลวงในการคัดเลือกในแปลงเกษตรกรบ้านหนองเขียว อ.เชียงดาว ความสูงจากระดับน้ำทะเล 750 เมตร

พันธุ์	ความสูง (เซนติเมตร)	จำนวน ข้อ/ต้น	จำนวน กิ่ง/ต้น	จำนวน ฝัก/ต้น	จำนวน เมล็ด/ต้น	ผลผลิต/ไร่ 14 % (กิโลกรัม)	น้ำหนัก 100 เมล็ด (กรัม)
1. พันธุ์เปรียบเทียบ	46.4	7.6	6.8	12.4	37.6	239.9 b	48.3 c
2. # 38	46.4	7.8	6.6	12.2	36.2	388.8 a	49.3 bc
3. # 40	50.6	7.6	6.2	11.6	33.8	360.3 a	55.0 a
4. # 41	49.4	7.2	6.0	11.2	31.0	232.6 b	46.3 d
5. # 63	46.4	7.5	6.3	12.4	36.5	236.6 b	49.5 bc
6. # 104	45.0	7.5	6.1	11.6	30.6	274.7 ab	50.8 b
mean	47.3	7.5	6.3	11.9	34.3	288.8	49.8
F test	ns	ns	ns	ns	ns	*	**
LSD.05						116.16	1.94

แปลงทดสอบพันธุ์ถั่วแดงหลวงที่บ้านหนองเขียว อ.เชียงดาว จ. เชียงใหม่

เมื่อนำทั้ง 3 พื้นที่มาวิเคราะห์ร่วมกันพบว่าถั่วแดงหลวงหมายเลข 104 ให้ผลผลิตมากที่สุด และในขณะที่พันธุ์ส่งเสริมที่ใช้เปรียบเทียบมีผลผลิตน้อยที่สุด ในขณะที่น้ำหนัก 100 เมล็ดพบว่า ถั่วแดงหลวงหมายเลข 40 มีเมล็ดใหญ่ที่สุด ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ผลผลิตและองค์ประกอบผลผลิตของถั่วแดงหลวงในการคัดเลือกในแปลงเกษตรกรจำนวน 3 พื้นที่ คือ บ้านยังเมิน บ้านหนองเขียว และบ้านป่าเกี๊ยะใหม่

พันธุ์	ผลผลิต/ไร่ 14 % (กิโลกรัม)	น้ำหนัก 100 เมล็ด (กรัม)
1. พันธุ์เปรียบเทียบ	221.6 D	53.7 DE
2. # 38	332.4 AB	55.7 C
3. # 40	324.7 ABC	61.0 A
4. # 41	258.4 BCD	53.2 E
5. # 63	252.5 CD	55.1 CD
6. # 104	349.9 A	58.5 B
mean	289.95	56.18
F test	**	**
LSD.05	76.78	1.153

3.1.2) คัดเลือกพันธุ์ถั่วขาวในระดับแปลงของเกษตรกร

ทำการทดสอบพันธุ์ถั่วขาวใน 3 พื้นที่ ได้แก่ บ้านแม่สาบใต้ อ.สะเมิง บ้ายิ้วถั่ว-ปางมะโอ อ.แม่แตง และบ้านแม่มะล อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

องค์ประกอบผลผลิตของถั่วขาวในแปลงเกษตรกรบ้านแม่สาบใต้ อ.สะเมิง พบว่า ความสูง จำนวนข้อต่อต้น จำนวนกิ่งต่อต้น จำนวนฝักต่อต้น และจำนวนเมล็ดต่อฝัก น้ำหนัก 100 เมล็ด ผลผลิต ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งความสูงพบค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 48.4 – 51.9 เซนติเมตร จำนวนข้อต่อต้นพบค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 8.5 – 8.9 ข้อ จำนวนกิ่งต่อต้นพบค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 6.9 – 7.2 กิ่ง จำนวนฝักต่อต้นพบค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 16.0 – 17.6 ฝัก จำนวนเมล็ดต่อต้นพบค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 70.1 – 82.4 เมล็ด น้ำหนัก 100 เมล็ด พบค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 16.2 – 16.6 กรัม ในส่วนของผลผลิตต่อไร่พบค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 542.3 – 597.2 กิโลกรัมต่อไร่ (ตารางที่ 4.5)

ตารางที่ 4.5 ผลผลิตและองค์ประกอบผลผลิตของถั่วขาวในการคัดเลือกในแปลงเกษตรกรบ้านแม่สาบใต้ อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่

สายพันธุ์	ความสูง (เซนติเมตร)	จำนวน ข้อ/ต้น	จำนวน กิ่ง/ต้น	จำนวน ฝัก/ต้น	จำนวน เมล็ด/ต้น	น้ำหนัก 100 เมล็ด (กรัม)	ผลผลิต (กิโลกรัม/ไร่)
1. พันธุ์ส่งเสริม	51.9	8.9	6.9	16.0	70.1	16.6	542.3
2. เบอร์ 11	48.4	8.5	7.2	17.6	82.4	16.4	542.3
3. เบอร์ 67	51.6	8.9	7.2	16.5	74.1	16.2	597.2
mean	50.6	50.6	7.1	16.7	75.5	16.4	560.6
f-test	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns
CV (%)	10.7	10.7	6.9	14.5	13.9	1.9	19.4

หมายเหตุ ns หมายถึง ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ, ตัวอักษรภาษาอังกฤษข้างหลังตัวเลขที่ต่างกัน แสดงว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ, * และ ** หมายถึง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95 และ 99 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ

แปลงทดสอบพันธุ์ถั่วขาวที่บ้านยั้งเมิน อ.สะเมิง จ. เชียงใหม่

ผลผลิตและ น้ำหนัก 100 เมล็ด ของถั่วขาวที่ปลูกในพื้นที่เกษตรกรบ้านกิวถั่วย - ปางมะโอ อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่ พบว่าน้ำหนัก 100 เมล็ด และผลผลิตต่อไร่ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ น้ำหนัก 100 เมล็ด พบอยู่ระหว่าง 18.00 – 19.17 กรัม และพันธุ์ส่งเสริมมีขนาดเมล็ดน้อยที่สุด นอกจากนี้ผลผลิตถั่วขาว ต่อไร่ พบอยู่ระหว่าง 235.67 – 333.67 กิโลกรัมต่อไร่ สายพันธุ์ # 11 และ # 67 ผลผลิตมีปริมาณมากกว่า พันธุ์ส่งเสริม ดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 ผลผลิตและ น้ำหนัก 100 เมล็ด ของถั่วขาวในการคัดเลือกในแปลงเกษตรกรบ้านกิวถั่วย - ปางมะโอ อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่

พันธุ์	น้ำหนัก 100 เมล็ด (กรัม)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)
1. พันธุ์ส่งเสริม	18.00 B	235.67 B
2. # 11	19.17 A	347.33 A
3. # 67	18.94 A	333.67 A
mean	18.94	306.89
F test	*	*
LSD .05	1.10	59.45

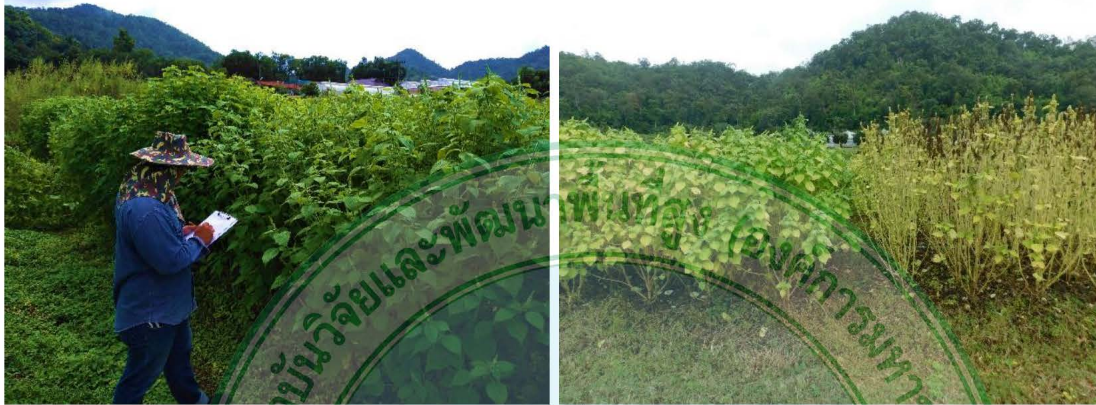
ผลผลิตและ น้ำหนัก 100 เมล็ด ของถั่วขาวที่ปลูกในพื้นที่เกษตรกรบ้านแม่มะล อ.แม่แจ่ม จ. เชียงใหม่ พบว่าน้ำหนัก 100 เมล็ด และผลผลิตต่อไร่ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ น้ำหนัก 100 เมล็ด พบอยู่ระหว่าง 18.67 – 20.33 กรัม และพันธุ์ส่งเสริมมีขนาดเมล็ดน้อยที่สุด นอกจากนี้ผลผลิตถั่วขาว ต่อไร่ พบอยู่ระหว่าง 258.67 – 336.00 กิโลกรัมต่อไร่ สายพันธุ์ # 11 และ # 67 ผลผลิตมีปริมาณมากกว่า พันธุ์ส่งเสริม ดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 ผลผลิตและ น้ำหนัก 100 เมล็ด ของถั่วขาวในการคัดเลือกในแปลงเกษตรกรบ้านแม่มะล อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

พันธุ์	น้ำหนัก 100 เมล็ด (กรัม)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)
1. พันธุ์ส่งเสริม	18.67 B	258.67 B
2. # 11	20.33 A	336.00 A
3. # 67	20.00 A	318.11 A
mean	19.67	318.11
F test	*	*
LSD .05	0.93	75.26

3.2 การคัดเลือกพันธุ์งาหอมที่มีผลผลิตและคุณค่าทางโภชนาการสูง รุ่นที่ 3 โดยใช้วิธีการคัดเลือกพันธุ์บริสุทธิ์ (Pure line selection)

จากการปลูกทดสอบงาหอมตั้งแต่วันที่ 6 กรกฎาคม 2562 – 4 มกราคม 2563 เพื่อทำการคัดเลือกสายพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูงในสถานีเกษตรหลวงปางดะ โดยปลูกทดสอบ จำนวน 24 สายพันธุ์ โดยพันธุ์ที่มีอายุการเก็บเกี่ยวสั้นที่สุดคือ KR 1 มีอายุ 55 วันหลังจากย้ายปลูก พันธุ์ที่มีอายุการเก็บเกี่ยวยาวคือพันธุ์ MM 1 มีอายุ 174 วันหลังจากย้ายปลูก ในส่วนของพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูงสุดคือพันธุ์ MH 9 มีผลผลิต 399.5 กิโลกรัมต่อไร่ และพันธุ์ที่ให้ผลผลิตน้อยที่สุดคือพันธุ์ KR 1 มีผลผลิต 10.1 กิโลกรัมต่อไร่ (ตารางที่ 4.8)

แปลงทดสอบพันธุ์งาหอมที่สถานีฯ ปางดะ อ.สะเมิง จ. เชียงใหม่

ตารางที่ 4.8 ข้อมูลอายุการเก็บเกี่ยวและผลผลิตต่อไร่ของงาหอมแต่ละสายพันธุ์ จำนวน 24 สายพันธุ์ ปลูกที่สถานีเกษตรหลวงปางดะ อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่

พันธุ์	อายุเมื่อเก็บเกี่ยว (วัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)
1. KR1	55	10.1
2. KR2	103	184.6
3. ซ่อ 5 แถว	146	176.5
4. CR1	141	232.2
5. CR2	174	184.6
6. CR7	152	211.6
7. CR10	121	249.8
8. CM1	141	305.0
9. CM4	118	181.1
10. CM6	141	230.5
11. TK2	141	294.4
12. TK3	132	236.2
13. NN3	132	233.3
14. NN4	132	310.5
15. NN8	141	377.7
16. MM1	174	193.9
17. PY1	141	295.7
18. PA3	141	348.0
19. MH1	141	233.2
20. MH8	133	297.8
21. MH9	141	399.5
22. LPU1	152	236.3

พันธุ์	อายุเมื่อเก็บเกี่ยว (วัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)
23. DOA3	160	159.0
24. DOA6	160	222.0
Mean	138	241.81
Max	174	399.5
min	55	10.1
SD	23.80	81.1

งาหอมจากการปลูกทดสอบมีความสูงอยู่ในช่วง 38.7 – 207.9 เซนติเมตร โดยพบว่างาหอมพันธุ์ CR 10 มีความสูงเฉลี่ยสูงสุด 207.9 เซนติเมตร ความสูงมากที่สุด 220 เซนติเมตร ความสูงน้อยที่สุด 188 เซนติเมตร ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 10.1 ส่วนงาหอมพันธุ์ KR 1 ความสูงเฉลี่ยน้อยที่สุด 38.7 เซนติเมตร ความสูงมากที่สุด 47 เซนติเมตร ความสูงน้อยที่สุด 29 เซนติเมตร ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 5.4 (ตารางที่ 4.9)

ตารางที่ 4.9 ข้อมูลความสูงของงาหอมจำนวน 24 สายพันธุ์ ปลูกที่ สถานีเกษตรหลวงปางดะ อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่

พันธุ์	ความสูงเฉลี่ย	Max	Min	SD
1. KR1	38.7	47	29	5.4
2. KR2	99.8	110	90	7.8
3. ซ่อ 5 แฉว	167.3	175	152	7.5
4. CR1	197.6	207	181	8.6
5. CR2	165.1	186	154	9.7
6. CR7	159.2	178	143	12.4
7. CR10	207.9	220	188	10.1
8. CM1	179.1	191	165	9.0
9. CM4	142.4	155	128	7.9
10. CM6	96.3	106	87	6.3
11. TK2	187.0	197	172	8.3
12. TK3	196.0	205	185	7.5
13. NN3	138.8	152	127	9.3
14. NN4	142.3	157	129	9.3
15. NN8	174.4	196	157	12.4
16. MM1	161.7	170	148	6.4
17. PY1	192.2	201	183	5.9
18. PA3	111.2	120	105	5.7
19. MH1	150.5	161	142	6.3
20. MH8	201.2	218	183	10.0
21. MH9	187.5	201	176	8.2
22. LPU1	164.6	178	158	6.6
23. DOA3	153.3	160	144	5.0
24. DOA6	159.2	170	149	7.6
Mean	157			
Max	207.9			
min	38.7			
SD	39.4			

งาหอมจากการปลูกทดสอบมีจำนวนกิ่งอยู่ในช่วง 7.2 – 23.1 กิ่งต่อต้น โดยพบว่างาหอมพันธุ์ MM 1 มีเฉลี่ยสูงที่สุด 23.1 กิ่งต่อต้นจำนวนกิ่งอยู่ในช่วง 20 – 26 กิ่งต่อต้น ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.9 งาหอมพันธุ์ KR 1 ค่าเฉลี่ยน้อยกิ่งที่สุด 7.2 กิ่งต่อต้น อยู่ในช่วง 6 – 8 กิ่งต่อต้น ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.9 (ตารางที่ 4.10)

ตารางที่ 4.10 ข้อมูลจำนวนกิ่งของงาหอมจำนวน 24 สายพันธุ์ ปลูกที่ สถานีเกษตรหลวงปางดะ อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่

พันธุ์	จำนวนกิ่งเฉลี่ย	Max	Min	SD
1. KR1	7.2	8	6	0.9
2. KR2	17.0	21	15	2.4
3. ช่อ 5 แถว	18.4	20	16	1.8
4. CR1	21.8	24	19	2.0
5. CR2	14.6	16	13	1.2
6. CR7	11.8	14	10	1.1
7. CR10	19.8	24	14	2.9
8. CM1	14.8	18	8	3.0
9. CM4	15.1	18	10	2.5
10. CM6	17.2	20	14	1.8
11. TK2	21.8	24	20	1.5
12. TK3	20.3	24	17	2.0
13. NN3	17.2	19	16	1.1
14. NN4	15.2	18	12	2.0
15. NN8	17.2	24	14	3.0
16. MM1	23.1	26	20	1.9
17. PY1	22.6	26	20	1.9
18. PA3	16.2	16	18	0.6
19. MH1	14.4	23	9	4.1
20. MH8	19.8	21	18	0.9
21. MH9	14.9	16	13	1.2
22. LPU1	17.1	20	15	1.6
23. DOA3	21.11	24	20	1.4
24. DOA6	17.4	19	16	1.0
Mean	17.3			
Max	23.1			
min	7.2			
SD	3.7			

งาหอมจากการปลูกทดสอบมีจำนวนข้ออยู่ในช่วง 5.2 – 14.7 ข้อต่อต้น โดยพบว่างาหอมพันธุ์ DOA 3 มีเฉลี่ยสูงที่สุด 14.7 ข้อต่อต้น จำนวนข้ออยู่ในช่วง 13 – 16 ข้อต่อต้น ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.8 งาหอมพันธุ์ KR 1 ค่าเฉลี่ยน้อยข้อที่สุด 5.2 ข้อต่อต้น อยู่ในช่วง 4 – 7 ข้อต่อต้น ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.8 (ตารางที่ 4.11)

ตารางที่ 4.11 ข้อมูลจำนวนข้อของงาหอมจำนวน 24 สายพันธุ์ ปลูกที่ สถานีเกษตรหลวงปางดะ อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่

พันธุ์	จำนวนข้อเฉลี่ย	Max	Min	SD
1. KR1	5.2	7	4	0.8
2. KR2	10.4	13	9	1.3
3. ข้อ 5 แถว	12.1	15	10	1.3
4. CR1	12.0	14	10	1.3
5. CR2	8.1	14	5	2.6
6. CR7	11.5	16	9	2.0
7. CR10	13.4	16	11	1.4
8. CM1	8.4	10	7	0.8
9. CM4	11.6	16	10	1.7
10. CM6	8.3	9	7	0.8
11. TK2	11.2	13	10	0.9
12. TK3	10.8	12	10	0.8
13. NN3	8.7	10	8	0.8
14. NN4	9.2	12	6	1.5
15. NN8	10.5	12	10	0.7
16. MM1	12.1	14	10	1.1
17. PY1	11.5	13	10	0.8
18. PA3	8.8	10	8	0.9
19. MH1	11.0	13	10	0.9
20. MH8	10.7	12	9	0.8
21. MH9	11.4	13	9	1.3
22. LPU1	8.6	10	7	0.8
23. DOA3	14.7	16	13	0.8
24. DOA6	13.4	15	13	0.7
Mean	10.6			
Max	14.7			
min	5.2			
SD	2.1			

งาหอมจากการปลูกทดสอบมีจำนวนข้อดอกอยู่ในช่วง 11.1 – 375.6 ข้อต่อต้น โดยพบว่างาหอมพันธุ์ CR 7 มีเฉลี่ยสูงที่สุด 375.6 ข้อต่อต้น อยู่ในช่วง 312 – 480 ข้อต่อต้น ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 57.9 งาหอมพันธุ์ KR 1 ค่าเฉลี่ยน้อยข้อที่สุด 11.1 ข้อต่อต้น อยู่ในช่วง 7 – 16 ข้อต่อต้น ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.7 (ตารางที่ 4.12)

ตารางที่ 4.12 ข้อมูลจำนวนข้อของงาหอมจำนวน 24 สายพันธุ์ ปลูกที่ สถานีเกษตรหลวงปางดะ อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่

พันธุ์	จำนวนข้อเฉลี่ย	Max	Min	SD
1. KR1	11.1	16	7	2.7
2. KR2	151.9	272	62	67.3
3. ข้อ 5 แถว	222.3	290	157	37.6
4. CR1	273.9	310	246	18.3
5. CR2	284.8	455	175	84.1

พันธุ์	จำนวนช่อเฉลี่ย	Max	Min	SD
6. CR7	375.6	480	312	57.9
7. CR10	230.6	302	154	49.8
8. CM1	236.9	265	192	20.5
9. CM4	189.9	320	119	69.6
10. CM6	161.3	187	131	18.4
11. TK2	327.2	392	282	36.5
12. TK3	190.1	145	155	27.0
13. NN3	171.1	237	132	31.8
14. NN4	199.2	284	130	55.6
15. NN8	239.7	267	212	18.9
16. MM1	224.0	380	131	69.1
17. PY1	356.6	512	295	62.7
18. PA3	260.6	280	236	14.8
19. MH1	199.8	220	182	14.7
20. MH8	177.6	224	135	29.3
21. MH9	277.1	312	242	24.0
22. LPU1	235.2	272	212	21.5
23. DOA3	311.9	398	251	43.7
24. DOA6	266.2	325	164	51.1
Mean	232.3			
Max	375.6			
min	11.1			
SD	76.0			

งาหอมจากการปลูกทดสอบมีจำนวนดอกอยู่ในช่วง 36.0 – 85.6 ดอกต่อช่อ โดยพบว่างาหอมพันธุ์ CR 10 มีเฉลี่ยสูงที่สุด 85.6 ดอกต่อช่อ อยู่ในช่วง 68 – 109 ดอกต่อช่อ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 14.7 งาหอมพันธุ์ KR 1 ค่าเฉลี่ยน้อยช่อที่สุด 36.0 ดอกต่อช่อ อยู่ในช่วง 28 – 58 ดอกต่อช่อ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 9.0 (ตารางที่ 4.13)

ตารางที่ 4.13 ข้อมูลจำนวนดอกต่อช่อของงาหอมจำนวน 24 สายพันธุ์ ปลูกที่ สถานีเกษตรหลวงปางดะ อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่

พันธุ์	จำนวนดอกเฉลี่ย	Max	Min	SD
1. KR1	36.0	58	28	9.0
2. KR2	78.7	94	61	10.0
3. ช่อ 5 แถว	58.5	65	52	14.5
4. CR1	60.9	67	53	4.2
5. CR2	54.2	72	42	9.3
6. CR7	82.7	88	79	3.2
7. CR10	85.6	109	68	14.7
8. CM1	75.5	89	58	11.0
9. CM4	79.1	90	60	8.9
10. CM6	80.1	88	68	6.4
11. TK2	67.0	78	58	5.6
12. TK3	66.2	78	54	7.7

พันธุ์	จำนวนดอกเฉลี่ย	Max	Min	SD
13. NN3	66.2	78	54	7.7
14. NN4	64.6	72	51	7.0
15. NN8	77.4	83	74	3.0
16. MM1	80.5	89	75	5.0
17. PY1	68.8	75	64	3.9
18. PA3	64.6	75	58	5.4
19. MH1	75.4	88	65	7.5
20. MH8	82.9	92	72	7.4
21. MH9	82.0	88	70	6.1
22. LPU1	81.0	92	66	8.4
23. DOA3	52.2	60	47	4.9
24. DOA6	75.2	87	63	7.3
Mean	70.6			
Max	85.6			
min	36.0			
SD	12.1			

งาหอมจากการปลูกทดสอบมีความยาวช่อดอกอยู่ในช่วง 9.2 – 24.3 เซนติเมตร โดยพบว่างาหอมพันธุ์ KR 1 มีเฉลี่ยสูงสุด 24.3 เซนติเมตร อยู่ในช่วง 16 – 32 เซนติเมตร ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 6.3 งาหอมพันธุ์ CR 2 ค่าเฉลี่ยน้อยช่อที่สุด 9.2 เซนติเมตร อยู่ในช่วง 8 – 10 เซนติเมตร ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.8 (ตารางที่ 4.14)

ตารางที่ 4.14 ข้อมูลความยาวช่อของงาหอมจำนวน 24 สายพันธุ์ ปลูกที่ สถานีเกษตรหลวงปางดะ อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่

พันธุ์	ความยาวช่อเฉลี่ย	Max	Min	SD
1. KR1	24.3	32	16	6.3
2. KR2	16.4	22	12	3.6
3. ช่อ 5 แถว	13.5	16	11	1.6
4. CR1	12.3	15	10	1.5
5. CR2	9.2	10	8	0.8
6. CR7	16.1	19	14	1.5
7. CR10	13.8	17	10	2.6
8. CM1	15.6	17	13	1.2
9. CM4	13.4	15	12	1.1
10. CM6	14.2	17	11	1.8
11. TK2	14.0	16	12	1.3
12. TK3	10.0	12	8	1.2
13. NN3	10.8	13	10	1.0
14. NN4	11.5	13	10	0.8
15. NN8	14.7	17	12	1.5
16. MM1	14.3	16	12	1.3

พันธุ์	ความยาวข้อเฉลี่ย	Max	Min	SD
17. PY1	15.0	18	12	1.3
18. PA3	12.4	14	10	1.3
19. MH1	12.3	16	10	2.1
20. MH8	12.0	14	10	1.2
21. MH9	13.7	15	11	1.3
22. LPU1	10.1	13	7	1.7
23. DOA3	9.6	11	7	1.3
24. DOA6	14.7	17	11	2.2
Mean	13.5			
Max	24.3			
min	9.2			
SD	3.1			

งาหอมจากการปลูกทดสอบมีน้ำหนัก 1,000 เมล็ดอยู่ในช่วง 0.60 – 3.85 กรัม โดยพบว่างาหอมพันธุ์ KR 1 มีเฉลี่ยสูงที่สุด 3.85 กรัม อยู่ในช่วง 3.51 – 4.06 กรัม ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.30 งาหอมพันธุ์ CR 7 ค่าเฉลี่ยน้อยข้อที่สุด 0.60 กรัม อยู่ในช่วง 0.59 – 0.62 กรัม ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.02 (ตารางที่ 4.15)

ตารางที่ 4.15 ข้อมูลน้ำหนัก 1000 เมล็ดของงาหอมจำนวน 24 สายพันธุ์ ปลูกที่ สถานีเกษตรหลวงปางดะ อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่

พันธุ์	น้ำหนักเฉลี่ย	Max	Min	SD
1. KR1	3.85	4.06	3.51	0.30
2. KR2	1.37	1.52	1.25	0.14
3. ข้อ 5 แลว	0.98	0.99	0.96	0.02
4. CR1	1.06	1.08	1.04	0.02
5. CR2	1.04	1.05	1.02	0.02
6. CR7	0.60	0.62	0.59	0.02
7. CR10	1.42	1.43	1.41	0.01
8. CM1	1.13	1.14	1.12	0.02
9. CM4	1.29	1.30	1.27	0.02
10. CM6	1.31	1.33	1.30	0.02
11. TK2	1.04	1.05	1.03	0.01
12. TK3	1.05	1.09	1.03	0.03
13. NN3	1.12	1.14	1.10	0.02
14. NN4	1.12	1.15	1.10	0.03
15. NN8	1.09	1.11	1.06	0.03
16. MM1	1.33	1.35	1.31	0.02
17. PY1	1.00	1.01	0.99	0.01
18. PA3	1.13	1.15	1.12	0.02
19. MH1	1.20	1.26	1.10	0.09

พันธุ์	น้ำหนักเฉลี่ย	Max	Min	SD
20. MH8	1.26	1.28	1.22	0.03
21. MH9	1.10	1.11	1.08	0.02
22. LPU1	1.11	1.13	1.10	0.02
23. DOA3	0.64	0.65	0.63	0.01
24. DOA6	1.18	1.19	1.16	0.02
Mean	1.23			
Max	3.85			
min	0.60			
SD	0.59			

ทำการคัดเลือกรุ่นที่ 2 เพื่อปลูกในรุ่นที่ 3 โดยพิจารณาจากผลผลิต และน้ำหนัก 100 เมล็ด จำนวน 6 สายพันธุ์ ได้แก่ NN4 NN8 MH8 MH9 TK2 และ PA3 ได้ทำการเพาะกล้าวันที่ 4 - 5 มิถุนายน 2563 และปลูกในแปลงทดลองเมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2563

3.3 สํารวจและคัดเลือกถั่วพื้นเมืองที่มีคุณค่าทางโภชนาการ

ทำการสำรวจถั่วพื้นเมืองในพื้นที่ 6 จังหวัดได้แก่ เชียงใหม่ 19 ตัวอย่าง เลย 1 ตัวอย่าง (ตารางที่ 4.16) เชียงราย 6 ตัวอย่าง (ตารางที่ 4.17) น่าน 9 ตัวอย่าง และแพร่ 1 ตัวอย่าง (ตารางที่ 4.18) และตาก 13 ตัวอย่าง (ตารางที่ 4.19) รวบรวมได้ทั้งหมด 49 ตัวอย่าง สามารถจำแนกชนิดถั่วพื้นเมืองที่รวบรวมได้ มีทั้งหมด ๘ ชนิด ได้แก่ *Vigna umbellata*, *Vigna unguiculata*, *lablab purpureus*, *Psophocarpus tetragonolobus*, *Pisum sativum*, *Phaseolus lunatus*, *Phaseolus vulgaris* และ *Lens culinaris* การใช้ประโยชน์ถั่วส่วนใหญ่ที่รวมได้มีการใช้ประโยชน์ในการบริโภคฝักสด และได้วางแผนปลูกทดสอบในแปลงทดลอง ที่สถานีฯ ปางตะช่วงปลายเดือนสิงหาคม ๒๕๖๓ - มีนาคม ๒๕๖๔ เพื่อบันทึกลักษณะประจำพันธุ์และวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการเมล็ด

ตารางที่ 4.16 ถั่วพื้นเมืองที่รวบรวมมาจากพื้นที่ในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 19 ตัวอย่าง และจังหวัดเลย 1 ตัวอย่าง

ลำดับ	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	สถานที่เก็บ				สี/ลักษณะเมล็ด	ลักษณะการใช้ประโยชน์	พิกัด		ความสูง m
			หมู่บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด			N	E	
1	ถั่วแป	<i>Vigna umbellata</i>	บ้านท่าสี่	ปากตม	เชียงคาน	เลย	แต่ละเมล็ดมีสีเขียว/ส้ม/แดง/ลายเขียว	รับประทานฝักสด และเมล็ดแห้ง	17° 47' 54.00"	101° 37' 18.08"	238
2	ถั่วปี่	<i>Vigna unguiculata</i>	บ้านแม่วาก	แม่นาจร	แม่แจ่ม	เชียงใหม่	ส้มลายแดง	รับประทานฝักสด	18° 38' 19.53"	98° 24' 08.08"	621
3	ถั่วปี่	<i>Vigna unguiculata</i>	บ้านแม่วาก	แม่นาจร	แม่แจ่ม	เชียงใหม่	แดงลายแดงเข้ม	รับประทานฝักสด	18° 38' 21.01"	98° 24' 08.23"	630

ลำดับ	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	สถานที่เก็บ				สี/ลักษณะเมล็ด	ลักษณะการใช้ประโยชน์	พิกัด		ความสูง m
			หมู่บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด			N	E	
4	ถั่วปี	<i>Vigna unguiculata</i>	บ้านแม่วาก	แม่นาจร	แม่แจ่ม	เชียงใหม่	ล้มลายน้ำตาล	รับประทานฝักสด	18° 38' 19.53"	98° 24' 08.08"	621
5	ถั่วแปป (ดอกม่วง)	<i>lablab purpureus</i>	บ้านแม่วาก	แม่นาจร	แม่แจ่ม	เชียงใหม่	ล้มลายดำ	รับประทานฝักสด	18° 38' 19.53"	98° 24' 08.08"	621
6	ถั่วแปป (ดอกม่วง)	<i>lablab purpureus</i>	บ้านแม่วาก	แม่นาจร	แม่แจ่ม	เชียงใหม่	ล้มลายดำ	รับประทานฝักสด	18° 38' 19.53"	98° 24' 08.08"	621
7	ถั่วตอ	<i>Vigna unguiculata</i>	บ้านแม่วาก	แม่นาจร	แม่แจ่ม	เชียงใหม่	เมล็ดดำยาว	รับประทานฝักสด	18° 38' 19.53"	98° 24' 08.08"	621
8	ถั่วปี	<i>Vigna unguiculata</i>	บ้านแม่วาก	แม่นาจร	แม่แจ่ม	เชียงใหม่	แดงลายแดงเข้ม	รับประทานฝักสด	18° 38' 21.01"	98° 24' 08.23"	630
9	ถั่วทอก	<i>Vigna unguiculata</i>	บ้านแม่มะลอ	แม่นาจร	แม่แจ่ม	เชียงใหม่	แดงลายแดงเข้ม	รับประทานฝักสด	18° 37' 03.98"	98° 26' 10.39"	982
10	ถั่วแดง	<i>Vigna unguiculata</i>	บ้านแม่มะลอ	แม่นาจร	แม่แจ่ม	เชียงใหม่	ล้มลายดำ	รับประทานฝักสด	18° 37' 03.98"	98° 26' 10.39"	982
11	ถั่วแป	<i>Vigna umbellata</i>	บ้านแม่แรม	แม่แรม	แม่ริม	เชียงใหม่	แต่ละเมล็ดมีสีเขียว/ส้ม/แดง/ลายเขียว	รับประทานฝักสด และเมล็ดแห้ง	18° 55' 08.99"	98° 54' 57.10"	353
12	ถั่วแปป (ดอกม่วง)	<i>lablab purpureus</i>	บ้านหัวเสา	ป่าแป	แม่แตง	เชียงใหม่	เมล็ดสีส้มมีลายดำที่ตาเมล็ด	รับประทานฝักสด	19° 11' 24.15"	98° 38' 56.91"	775
13	ถั่วปี (ฝักแดง)	<i>Vigna unguiculata</i>	บ้านหัวเสา	ป่าแป	แม่แตง	เชียงใหม่	เมล็ดสีส้มมีลายดำที่ตาเมล็ด	รับประทานฝักสด	19° 11' 24.15"	99° 38' 56.91"	775
14	ถั่วขาว	<i>Vigna unguiculata</i>	บ้านหัวเสา	ป่าแป	แม่แตง	เชียงใหม่	เมล็ดสีส้มมีลายดำที่ตาเมล็ด	รับประทานฝักสด	19° 11' 24.15"	100° 38' 56.91"	775
15	ถั่วพู	<i>Psophocarpus tetragonolobus</i>	บ้านหัวเสา	ป่าแป	แม่แตง	เชียงใหม่	เมล็ดสีน้ำตาล	รับประทานฝักสด	19° 11' 24.15"	101° 38' 56.91"	775
16	ถั่วพู	<i>Psophocarpus tetragonolobus</i>	บ้านแม่สาบ	แม่สาบ	สะเมิง	เชียงใหม่	เมล็ดสีน้ำตาล	รับประทานฝักสด	18° 51' 00.65"	98° 42' 01.76"	568
17	ถั่วแปปมันหมู	<i>lablab purpureus</i>	บ้านแม่สาบ	แม่สาบ	สะเมิง	เชียงใหม่	เมล็ดสีดำตาขาว	รับประทานฝักสด	18° 51' 00.65"	98° 42' 01.76"	568
18	ถั่วแปป	<i>lablab purpureus</i>	ป่าสักยาว	แม่ปูคา	สันกำแพง	เชียงใหม่	เมล็ดสีดำตาขาว	รับประทานฝักสด	18° 47' 52.08"	99° 08' 01.00"	314
19	ถั่วบ่าบอย	<i>lablab purpureus</i>	ป่าสักยาว	แม่ปูคา	สันกำแพง	เชียงใหม่	เมล็ดลายดำตาขาว	รับประทานฝักสด	18° 47' 52.08"	99° 08' 01.00"	314
20	ถั่วแป	<i>Vigna umbellata</i>	ป่าสักยาว	แม่ปูคา	สันกำแพง	เชียงใหม่	เมล็ดเขียวเข้มลาย	ฝักสด และเมล็ดแห้ง	18° 47' 52.08"	99° 08' 01.00"	314

ตารางที่ 4.17 ถั่วพื้นเมืองที่รวบรวมมาจากพื้นที่ในจังหวัดเชียงราย จำนวน 6 ตัวอย่าง

ลำดับ	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	สถานที่เก็บ				สี/ลักษณะเมล็ด	ลักษณะการใช้ประโยชน์	พิกัด		ความสูง m
			หมู่บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด			N	E	
1	ถั่วลาย (เมล็ดใหญ่)	<i>Phaseolus vulgaris</i>	แม่สลอง	แม่สลองนอก	แม่ฟ้าหลวง	เชียงราย	เมล็ดสีครีมลายแดงเม็ดใหญ่ทรงเมล็ดคล้ายถั่วแดงหลวง	รับประทานเมล็ดแห้ง	20° 09' 48.49"	99° 37' 22.40"	1135
2	ถั่วลาย (เมล็ดเล็ก)	<i>Phaseolus vulgaris</i>	แม่สลอง	แม่สลองนอก	แม่ฟ้าหลวง	เชียงราย	เมล็ดสีครีมลายดำตาเหลือง	รับประทานเมล็ดแห้ง	20° 09' 48.49"	99° 37' 22.40"	1135
3	ถั่วเขียวตาแดง	<i>Phaseolus vulgaris</i>	แม่สลอง	แม่สลองนอก	แม่ฟ้าหลวง	เชียงราย	เมล็ดสีเขียวอมเหลือง/สีน้ำตาลอ่อนตาแดง	รับประทานเมล็ดแห้ง	20° 09' 48.49"	99° 37' 22.40"	1135

ลำดับ	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	สถานที่เก็บ				สี/ลักษณะเมล็ด	ลักษณะการใช้ประโยชน์	พิกัด		ความสูง m
			หมู่บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด			N	E	
4	ถั่วแดง	<i>Phaseolus vulgaris</i>	แม่สลอง	แม่สลองนอก	แม่ฟ้าหลวง	เชียงราย	เมล็ดสีน้ำตาลอ่อนตาแดง	รับประทานเมล็ดแห้ง	20° 09' 48.49"	99° 37' 22.40"	1135
5	ถั่วดำ	<i>Phaseolus vulgaris</i>	แม่สลอง	แม่สลองนอก	แม่ฟ้าหลวง	เชียงราย	เมล็ดสีดำ	รับประทานเมล็ดแห้ง	20° 09' 48.49"	99° 37' 22.40"	1135
6	ถั่วแดง (เมล็ดกลม)	unknow	แม่สลอง	แม่สลองนอก	แม่ฟ้าหลวง	เชียงราย	เมล็ดสีแดงกล่ำ	รับประทานเมล็ดแห้ง	20° 09' 48.49"	99° 37' 22.40"	1135

ตารางที่ 4.18 ถั่วพื้นเมืองที่รวบรวมมาจากพื้นที่ในจังหวัดน่าน 9 ตัวอย่าง แพร่ 1 ตัวอย่าง

ลำดับ	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	สถานที่เก็บ				สี/ลักษณะเมล็ด	ลักษณะการใช้ประโยชน์	พิกัด		ความสูง m
			หมู่บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด			N	E	
1	ถั่วดำพื้นเมือง	<i>Vigna unguiculata</i>	โป่งคำ	ดู่พงษ์	สันติสุข	น่าน	ดำ	เมล็ดแห้ง	18° 54' 47.45"	100° 56' 29.13"	292
2	ถั่วลอถั่ว/ถั่วสอด	<i>Vigna unguiculata</i>	โป่งคำ	ดู่พงษ์	สันติสุข	น่าน	ดำ	เมล็ดแห้ง	18° 54' 47.45"	100° 56' 29.13"	292
3	ถั่วแปป	<i>Lablab purpureus</i>	ผาคับ	บ่อเกลือ	บ่อเกลือ	น่าน	น้ำตาลตาขาว	ฝักสด	19° 07' 28.09"	101° 08' 56.09"	616
4	ถั่วข้าว	<i>Vigna unguiculata</i>	ห้วยโหน	ดงพญา	บ่อเกลือ	น่าน	สีคล้ำลายแดง	ฝักสด	19° 14' 27.60"	101° 14' 05.65"	1245
5	ถั่วแปป	<i>Lablab purpureus</i>	ห้วยโหน	ดงพญา	บ่อเกลือ	น่าน	สีเขียวลายดำตาขาว	ฝักสด	19° 14' 27.60"	101° 14' 05.65"	1245
6	ถั่วทองแดง	<i>Vigna umbellata</i>	สว่าไต้	ดงพญา	บ่อเกลือ	น่าน	สีเขียว/แดง/เขียวลายดำ	ฝักสด	19° 12' 47.95"	101° 10' 54.82"	781
7	ดำพื้นเมือง	<i>Vigna unguiculata</i>	สว่าไต้	ดงพญา	บ่อเกลือ	น่าน	ดำ	ฝักสด/เมล็ดแห้ง	19° 12' 47.95"	101° 10' 54.82"	781
8	ถั่วลิ้นเต่าพื้นเมือง	<i>Pisum sativum</i>	สว่าไต้	ดงพญา	บ่อเกลือ	น่าน	เขียว/น้ำตาล	ฝักสด	19° 12' 47.95"	101° 10' 54.82"	781
9	ถั่วพู	<i>Psophocarpus tetragonotobus</i>	สว่าไต้	ดงพญา	บ่อเกลือ	น่าน	กลมน้ำตาล	ฝักสด	19° 12' 47.95"	101° 10' 54.82"	781
10	ถั่วปี	<i>Vigna unguiculata</i>	ห้วยม้า	ห้วยม้า	เมือง	แพร่	แดงลายแดงเข้ม	ฝักสด	18° 12' 32.86"	100° 14' 58.44"	188

ตารางที่ 4.19 ถั่วพื้นเมืองที่รวบรวมมาจากพื้นที่ในจังหวัดตาก 13 ตัวอย่าง

ลำดับ	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	สถานที่เก็บ				สี/ลักษณะเมล็ด	ลักษณะการใช้ประโยชน์	พิกัด		ความสูง m
			หมู่บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด			N	E	
1	เต้าลิ้น (ลาย)	<i>Phaseolus vulgaris</i>	บ้านใหม่	คีรีราษฎร์	พบพระ	ตาก	เมล็ดสีน้ำตาลลายดำ	ทานฝักสด	16° 28' 55.72"	98° 48' 10.83"	812
2	เต้าลิ้น (ม่วง)	<i>Phaseolus vulgaris</i>	บ้านใหม่	คีรีราษฎร์	พบพระ	ตาก	เมล็ดสีคล้ำตาสีแดง	ทานฝักสด	16° 28' 55.72"	98° 48' 10.83"	812
3	ถั่วมัน	<i>Vigna unguiculata</i>	ท่าสายลวด	ท่าสายลวด	แม่สอด	ตาก	เล็กดำตาเหลือง	ทานฝักสด	16 41 53.89	98 31 29.86	206
4	ถั่วนุด	<i>Vigna unguiculata</i>	ท่าสายลวด	ท่าสายลวด	แม่สอด	ตาก	สีน้ำตาลอ่อนตาแดง	ทานฝักสด	16 41 53.89	98 31 29.86	206
5	ถั่วปี (แดง)	<i>Vigna unguiculata</i>	ไหลท่า	แม่ละมอด	แม่ละมอด	ตาก	เมล็ดแดงตาดำ	ทานฝักสด	16 59 2.70	98 31 28.25	180

ลำดับ	ชื่อสามัญ	ชื่อ วิทยาศาสตร์	สถานที่เก็บ				สี/ลักษณะ เมล็ด	ลักษณะการใช้ ประโยชน์	พิกัด		ความ สูง m
			หมู่บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด			N	E	
6	ถั่วปี (ขาว)	<i>Vigna unguiculata</i>	ไหล่น้ำ	แม่ละ มาด	แม่ละ มาด	ตาก	เมล็ดแดง ลายตาดำ	ทานผักสด	16 59 2.70	98 31 28.25	180
7	ถั่วลาย	<i>Vigna unguiculata</i>	ไหล่น้ำ	แม่ละ มาด	แม่ละ มาด	ตาก	เมล็ดดำรี	ทานผักสด	16 59 2.70	98 31 28.25	180
8	ถั่วดำ พื้นเมือง	<i>Vigna unguiculata</i>	วาเลย์	วาเลย์	พพบพระ	ตาก	เมล็ดสี่ตา กลม	ผักแห้ง	16 17 49.11	98 42 41.00	288
9	ถั่วดำ ตา Black- eyed Beans	<i>Vigna unguiculata</i>	วาเลย์	วาเลย์	พพบพระ	ตาก	เมล็ดเหลือง ตาดำ	ผักแห้ง	16 17 42.66	98 42 49.77	283
10	ถั่วแป	<i>Vigna umbellata</i>	วาเลย์	วาเลย์	พพบพระ	ตาก	เมล็ดเหลือง ตาดำ	ผักแห้ง	16 17 42.66	98 42 49.77	283
11	red flat bean	<i>Phaseolus lunatus</i>	วาเลย์	วาเลย์	พพบพระ	ตาก	เมล็ดเหลือง ตาดำ	ผักแห้ง	16 17 42.66	98 42 49.77	283
12	lentil	<i>Lens culinaris</i>	วาเลย์	วาเลย์	พพบพระ	ตาก	เมล็ดเหลือง ตาดำ	ผักแห้ง	16 17 42.66	98 42 49.77	283
13	ถั่วลาย	<i>Phaseolus vulgaris</i>	ศรีศรี รักษ์	เชียงใหม่	วังเจ้า	ตาก	เมล็ดสี่ น้ำตาลลาย ดำ	ทานผักสด	16° 32' 59.54"	99° 07' 42.19"	410

3.4 สํารวจและคัดเลือกลูกเต๋อยบนพื้นที่สูงเพื่อใช้ประโยชน์และสร้างรายได้

รวบรวมเมล็ดพันธุ์ลูกเต๋อย พื้นที่ 3 จังหวัด คือ จังหวัดเลย เชียงราย และแม่ฮ่องสอน ได้เมล็ดพันธุ์
ลูกเต๋อยจำนวน 30 ตัวอย่าง ประกอบด้วยลูกเต๋อยสำหรับการบริโภคเป็นอาหาร 10 ตัวอย่าง และลูกเต๋อย
ประดับจำนวน 20 ตัวอย่าง ดังตารางที่ 4.20

ตารางที่ 4.20 รายชื่อพันธุ์ และแหล่งที่เก็บเมล็ดพันธุ์ลูกเต๋อยจากพื้นที่ 3 จังหวัด

ชื่อพันธุ์	แหล่งที่เก็บเมล็ดพันธุ์
1. เต๋อยข้าวเหนียวพันธุ์เลย (เก็บจากต้นค้างแปลง)	ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรเลย สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 3 กรมวิชาการเกษตร อ.เมือง จ.เลย
2. เต๋อยดำ รับซื้อจากเชียงราย/พะเยา	โรงสี ยงสวัสดิ์พืชผลวังสะพุง จำกัด อ. วังสะพุง จ. เลย
3. เต๋อยขาว รับซื้อจาก ส.ป.ป.ลาว	โรงสี ยงสวัสดิ์พืชผลวังสะพุง จำกัด อ. วังสะพุง จ. เลย

ชื่อพันธุ์	แหล่งที่เก็บเมล็ดพันธุ์
4. เต๋อยกล้า (เต๋อยปีบดำ)	นางแก้วมา จันตาคำ 390/1 ม.12 ต.แม่คำ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
5. เต๋อยน้ำผึ้ง (เต๋อยปีบ/เต๋อยปีบขาว)	นางบุญปั้น มณีวรรณ ม.12 ต.แม่คำ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
6. เต๋อยขบ (ขาว)	
7. เต๋อยขบ (ดำ)	
8. เต๋อยปีบ (ขาว)	นายมานพ หุตะโชค
9. เต๋อยขบ	ต.แม่คำ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
10. เต๋อยขบ	นายบรรเจิด บุญประเสริฐ 101 ม.7 ต.บุญเกิด อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา
11. เต๋อยระดับ1 (กลม-รี)	นางปราณี ลากสิงขร บ.ห้วยบง ต.เมืองแปง อ.ปาย จ.แม่ฮ่องสอน บ.ห้วยฮะ ต.เมืองแปง อ.ปาย จ.แม่ฮ่องสอน
12. เต๋อยระดับ2 (ยาว)	
13. เต๋อยระดับ3 (ยาว)	
14. เต๋อยระดับ4 (ยาว)	
15. เต๋อยระดับ5 (กลม-รี-ใหญ่)	
16. เต๋อยระดับ6 (กลม-รี)	
17. เต๋อยระดับ7 (กลม-น้ำตาล)	ศูนย์ศิลปาชีพจังหวัดแม่ฮ่องสอน
18. เต๋อยระดับ8 (กลม-ขาว)	อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน
19. เต๋อยระดับ9 (ยาว เก็บจาก ต้น)	กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้านป่าปู๋ ต.ผาบ่อง อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน
20. เต๋อยระดับ10 (ยาว)	
21. เต๋อยระดับ11 (กลม-รี) น้ำหนักดี	
22. เต๋อยระดับ12 (กลม- น้ำหนักเบา) ควรปลูกบนตอ มีลูกค้ำมาซื้อทำสร้อย	
23. เต๋อยระดับ13 (กลม)	
24. เต๋อยระดับ14 (กลม-รี)	
25. เต๋อยระดับ15 (รี)	
26. เต๋อยระดับ16 (รี)	
27. เต๋อยระดับ17 (ยาว)	
28. เต๋อยระดับ18 (ยาว)	
29. เต๋อยระดับ19 (ยาว)	
30. เต๋อยลำพูน	ต.ทากาศ อ.แม่ทา จ.ลำพูน

ภาพที่ 1 การรวบรวมพันธุ์ลูกเต๋อยในพื้นที่จังหวัดเลย (ก) จังหวัดเชียงราย (ข) และ จังหวัดแม่ฮ่องสอน (ค)

ปลูกและบันทึกลักษณะประจำพันธุ์ลูกเต๋ยทั้งหมด 30 ตัวอย่าง พบว่ามีเมล็ดลูกเต๋ยที่งอก และเจริญเติบโต สามารถให้ผลผลิตและเก็บข้อมูลองค์ประกอบผลผลิต จำนวน 13 ตัวอย่าง ประกอบด้วยเต๋ยสำหรับบริโภค 10 ตัวอย่าง และเต๋ยประดับ 3 ตัวอย่าง และลูกเต๋ยแต่ละตัวอย่าง มีทรงกอดังเช่นเดียวกัน แต่ยังมีความแปรปรวนของลักษณะต่างๆ ที่ชัดเจน ได้แก่ ลักษณะ เมล็ด สีเมล็ด สีของแผ่นใบ สีของกาบใบ สีของปล้อง ดังตารางที่ 4.21

ตารางที่ 4.21 ลักษณะเมล็ด สีเมล็ด สีของแผ่นใบ สีของกาบใบ สีของปล้อง ของลูกเต๋ยที่เก็บรวบรวมได้จากการสำรวจ

ชื่อพันธุ์	ความสูง (ซม.)	จำนวน ต้น/กอ	ความยาว ช่อ (ซม.)	สีของ แผ่นใบ	สีของ กาบใบ	สีของ ปล้อง	ภาพเมล็ด
1. เต๋ยขาวเหนียว พันธุ์เลย	114.29	4.4	36.30	เขียว	เขียว-แดง	เขียว-แดง	
2. เต๋ยดำ	117.00	4.0	46.17	เขียว-แดง	เขียว-แดง	เขียว-แดง	
3. เต๋ยขาว	110.92	3.4	43.95	เขียว	เขียว-แดง	เขียว-แดง	
4. เต๋ยกล้า (เต๋ยปีบดำ)	137.64	3.8	47.10	เขียว	เขียว-แดง	แดง	
5. เต๋ยน้ำผึ้ง	134.63	3.8	21.24	เขียว	เขียว-แดง	แดง	
6. เต๋ยขบ (ขาว)	149.00	3.7	60.16	เขียว	เขียว	เขียว	
7. เต๋ยขบ (ดำ)	155.80	5.0	61.52	เขียว	แดง	แดง	
8. เต๋ยปีบ (ขาว)	146.00	4.7	47.41	เขียว	เขียว-แดง	เขียว	
9. เต๋ยขบ	134.40	3.4	55.06	เขียว	แดง	แดง	
10. เต๋ยขบพะเยา	141.85	3.7	61.21	เขียว	เขียว	เขียว	

ชื่อพันธุ์	ความสูง (ซม.)	จำนวน ต้น/กอ	ความยาว ข้อ (ซม.)	สีของ แผ่นใบ	สีของ กาบใบ	สีของ ปล้อง	ภาพเมล็ด
15. เตี้ยประดับ 5	82.5	1.50	75.67	เขียว	เขียว	เขียว	
19. เตี้ยประดับ 9	91.00	1.67	102.33	เขียว	เขียว	เขียว	
30. เตี้ยประดับ ลำพูน	117.92	4.4	60.58	เขียว	เขียว	เขียว	

3.5 สำรวจและคัดเลือกข้าวโพดข้าวเหนียวพันธุ์พื้นเมืองที่มีคุณค่าทางโภชนาการ

การสำรวจข้าวโพดข้าวเหนียว ในพื้นที่ 5 จังหวัดภาคเหนือตอนบน และรวบรวมได้รวมทั้งหมด 35 ตัวอย่าง แบ่งเป็นจากจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 20 ตัวอย่าง เชียงราย 2 ตัวอย่าง แม่ฮ่องสอน 3 ตัวอย่าง ลำพูน 1 ตัวอย่าง และน่าน 9 ตัวอย่าง โดยในแต่ละประชากรที่รวบรวมได้มีหลายลักษณะเช่น เมล็ดสีขาว เหลือง แดง ดำ และม่วง ดังตารางที่ 4.22

ตารางที่ 4.22 รายชื่อพันธุ์ ลักษณะและแหล่งที่เก็บรวบรวมพันธุ์ข้าวโพดข้าวเหนียวพื้นเมือง

ลำดับ	พื้นที่ (หมู่บ้าน)	อำเภอ	จังหวัด	ลักษณะ
1	บ.ดง 1	แม่ลาน้อย	แม่ฮ่องสอน	สีม่วงทั้งฝัก
2	บ.ห้วยหอม 1	แม่ลาน้อย	แม่ฮ่องสอน	สีม่วงทั้งฝัก 4 แถว
3	บ.ห้วยหอม 4	แม่ลาน้อย	แม่ฮ่องสอน	สีขาวทั้งฝัก 4 แถว
4	บ.แม่เตอ 1	แม่สลอง	เชียงราย	สีม่วงทั้งฝัก
5	บ.แม่เตอ 2	แม่สลอง	เชียงราย	สีขาวทั้งฝัก
6	บ.ป่าพลุ	บ้านโฮ่ง	ลำพูน	สีขาวทั้งฝัก
7	บ.ห้วยงู 1	อ.กัลยานิวัฒนา	เชียงใหม่	สีม่วงทั้งฝัก
8	บ.จันทร์ 1	อ.กัลยานิวัฒนา	เชียงใหม่	สีขาวทั้งฝัก
9	บ.จันทร์ 2	อ.กัลยานิวัฒนา	เชียงใหม่	สีม่วงทั้งฝัก
10	บ.จันทร์ 11	อ.กัลยานิวัฒนา	เชียงใหม่	สีม่วงผสมสีครีม
11	บ.จันทร์ 13	อ.กัลยานิวัฒนา	เชียงใหม่	สีขาวทั้งฝัก
12	บ.จันทร์ 15	อ.กัลยานิวัฒนา	เชียงใหม่	สีม่วงผสมครีม
13	บ.จันทร์ 16	อ.กัลยานิวัฒนา	เชียงใหม่	สีม่วงทั้งฝัก
14	บ.หัวเสา 1	อ.แม่แตง	เชียงใหม่	สีขาวทั้งฝัก ป้อมสั้น
15	บ.บราโกร 1	อ.อมก๋อย	เชียงใหม่	สีเหลืองเมล็ดเล็ก ฝักเรียวยาวเล็ก
16	บ.เลอะกรา 1	อ.อมก๋อย	เชียงใหม่	สีครีม
17	บ.เลอะกรา 4	อ.อมก๋อย	เชียงใหม่	สีม่วง
18	บ.เลอะกรา 5	อ.อมก๋อย	เชียงใหม่	สีครีมผสมม่วง เหลือง
19	บ.ห้วยข้าวลึบ 1	อ.แม่วาง	เชียงใหม่	สีครีม ผสมม่วง
20	บ.ห้วยข้าวลึบ 6	อ.แม่วาง	เชียงใหม่	สีม่วง

ลำดับ	พื้นที่ (หมู่บ้าน)	อำเภอ	จังหวัด	ลักษณะ
21	บ.น้ำรุ 1	อ.เชียงดาว	เชียงใหม่	สีข้าวครีม ฝักเรียวยาว
22	บ.แม่ก้อน 1	อ.เชียงดาว	เชียงใหม่	สีข้าวครีม ฝักป้อมสั้น
23	บ.ห้วยเป้า 1	อ.เชียงดาว	เชียงใหม่	ฝักใหญ่เปลือกม่วงแกนม่วงเมล็ดม่วงเข้ม
24	บ.ห้วยเป้า 2	อ.เชียงดาว	เชียงใหม่	ฝักใหญ่เปลือกม่วงแกนม่วงเมล็ดครีมแซมม่วง
25	บ.แม่มะลอ 1	อ.แม่แจ่ม	เชียงใหม่	สามสี เหลือง ครีม ม่วง
26	บ.แม่มะลอ 9	อ.แม่แจ่ม	เชียงใหม่	สีข้าว
27	บ.ถ้ำเวียงแก 1	อ.สองแคว	น่าน	สีม่วง
28	บ.ผาหมี 1	อ.สองแคว	น่าน	สีม่วง
29	บ.ผาหมี 7	อ.สองแคว	น่าน	สีข้าวครีมผสมม่วง
30	บ.ผาหมี 9	อ.สองแคว	น่าน	สีข้าวครีมล้วน
31	บ.ห้วยโตน 1	อ.บ่อเกลือ	น่าน	สีข้าวครีมผสมม่วง
32	บ.วังไผ่ 1	อ.สองแคว	น่าน	สีข้าวครีม
33	บ.วังไผ่ 6	อ.สองแคว	น่าน	สีข้าวครีม ผสมม่วงอ่อน
34	บ.วังไผ่ 7	อ.สองแคว	น่าน	สีม่วง 4 แถว ฝักเรียวยาว
35	บ.วังไผ่ 9	อ.สองแคว	น่าน	สีม่วง

จากนั้นนำเมล็ดที่รวบรวมได้มาปลูกทดสอบในแปลงทดลองที่สถานีฯ ปางตะ โดยทำการเพาะเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดข้าวเหนียวบนพื้นที่สูง เพื่ออนุรักษ์ รวบรวมพันธุ์ จำนวน 35 ลักษณะ ลงในถาดเพาะจำนวน 2 เมล็ดต่อ 1 หลุม เมื่ออายุกล้าข้าวโพดข้าวเหนียวครบ 1 เดือน ทำการย้ายกล้าข้าวโพดข้าวเหนียวไปปลูกยังแปลงทดสอบ จำนวน 32 ลักษณะ ซึ่งพันธุ์ที่ไม่งอกมีจำนวน 3 พันธุ์ ได้แก่ พันธุ์ที่ 1, 6, 14 แปลงย่อยขนาดพื้นที่ 4×3 ตารางเมตร ระยะปลูก 0.75×0.25 เมตร เมื่อครบ 30 วันหลังปลูก ทำการถอนแยก พร้อมกับใส่ปุ๋ยยูเรีย หลังจากนั้นเมื่อข้าวโพดอายุ 45 วันหลังปลูก ทำการใส่ปุ๋ย 15-15-15 และเมื่ออายุครบ 70 วัน ทำการจดบันทึกการออกดอกตัวผู้และออกไหมตัวเมีย เพื่อคำนวณวันผสมเกสรของข้าวโพด โดยจะทำการครอบถุงกระดาษไขสีข้าว คลุมดอกตัวผู้กับตัวเมียในพันธุ์ที่ออกดอกเกิน 50 % แล้วเคาะละอองเกสรตัวผู้ นำไปผสมกับไหมของตัวเมีย ในข้าวโพดข้าวเหนียวแต่ละพันธุ์

ในช่วงของการผสมเกสร ระหว่างวันที่ 17-24 ตุลาคม 2563 มีมรสุมพัดผ่านมายังประเทศไทย ส่งผลให้ฝนตกชุกในช่วงสัปดาห์นั้น ทำให้ถุงกระดาษไขที่ครอบเกสรตัวผู้ของข้าวโพดเปียกชื้น เกิดเชื้อรา ละอองเกสรตัวผู้ไม่สามารถไปยังไข่มของตัวเมียได้ เนื่องจากติดกับถุงกระดาษไข ลำต้นหักโค่นไป 2 ลักษณะ และพันธุ์ต่างๆ ไม่สามารถผสมเกสรได้อย่างเต็มที่ ทำให้เก็บผลผลิตได้เพียง 30 ลักษณะ ลักษณะละ 4-5 ฝัก เพื่อเก็บไว้ปลูกทดสอบต่อไป 2564 อีกครั้ง และบันทึกลักษณะเมล็ดในแต่ละฝัก

3.6 ศึกษาต้นทุนการผลิตธัญพืชเมืองหนาว

ทำการศึกษาด้านต้นทุนการผลิตพืชตระกูลถั่วและธัญพืชเมืองหนาว จำนวน 4 ชนิด ได้แก่ ถั่วแดง หลวง ถั่วขาว งาขี้ม้อน และ ข้าวสาลี ในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง และศูนย์พัฒนาโครงการหลวง จากการศึกษาพบว่า

1) ถั่วแดงหลวง

ต้นทุนการปลูกถั่วแดงหลวงพบว่ามีต้นทุนรวมทั้งหมด 3,967 บาท/ไร่ โดยแบ่งเป็น ต้นทุนที่เป็นตัวเงิน เท่ากับ 1,942 บาท/ไร่ และต้นทุนที่ไม่เป็นตัวเงินจำนวน 2,025 บาท/ไร่ และพบว่าต้นทุนส่วนใหญ่เป็นต้นทุนจากค่าแรงคิดเป็น 51 เปอร์เซ็นต์ ของต้นทุนทั้งหมด และรองลงมาคือต้นทุนค่าปุ๋ย เท่ากับ 23 เปอร์เซ็นต์ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาผลผลิตถั่วแดงหลวงพบว่ามีผลผลิตเฉลี่ย 239 กก./ไร่ จำหน่ายได้เท่ากับ 6,692 บาท/ไร่ เมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนแล้วเกษตรกรจะมีรายได้สุทธิจากการปลูกถั่วแดงหลวง เท่ากับ 2,725 บาท/ไร่ ดังตารางที่ 4.23

ตารางที่ 4.23 ต้นทุนการผลิตถั่วแดงหลวง (บาท/ไร่) ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน จากการสำรวจในพื้นที่โครงการหลวง และโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง

รายการ	ปริมาณ	หน่วย	ราคา (บาท/หน่วย)	รวม (บาท/ไร่)	
				เป็นตัวเงิน	ไม่เป็นตัวเงิน
1. ค่าเมล็ดพันธุ์	10	กิโลกรัม	40	400	
2. ค่าปุ๋ย					
1) ใส่ครั้งที่ 1 สูตร/ชนิด 46-0-0	2/20	ครั้ง/กิโลกรัม	240	240	
2) ใส่ครั้งที่ 2 สูตร/ชนิด 13-13-21	2/20	ครั้ง/กิโลกรัม	360	360	
3) ใส่ครั้งที่ 3 สูตร/ชนิด 15-15-15	2/20	ครั้ง/กิโลกรัม	320	320	
3. ค่าสารกำจัดวัชพืช					
1) ครั้งที่ 1 ชื่อยา กรัมมือกโซน	200	ซีซี	0.22	44	
4. ค่าสารกำจัดศัตรูพืช					

รายการ	ปริมาณ	หน่วย	ราคา (บาท/หน่วย)	รวม (บาท/ไร่)	
				เป็นตัวเงิน	ไม่เป็นตัวเงิน
1) ครั้งที่ 1 เมทาแลกซิล	3/20	ครั้ง/กรัม	0.80	48	
2) ครั้งที่ 2 ซ็อยา สกอร์	1/20	ครั้ง/ซีซี	500	25	
3) อะบาเม็กติน	1/20	ครั้ง/ซีซี	0.25	5	
5. ค่าแรง					
1) ค่าเตรียมดิน	1/2	คน/วัน	250		500
2) ค่าแรงปลูก	2/0.5	คน/วัน	250		250
3) ค่าแรงใส่ปุ๋ย	1/0.5	คน/วัน	250		175
4) ค่าแรงพ่นยากำจัดศัตรูพืช	1/0.5	คน/วัน	500		250
5) ค่าแรงเก็บเกี่ยว	2/0.5	คน/วัน	250		250
6) ค่าคัดเมล็ด	250	กิโลกรัม	2	500	
7) ค่าแรงตัด	2/1	คน/วัน	300		600
ผลผลิต (กก./ไร่)	239	กก./ไร่	28	6,692	
รวม				1,942	2,025
รวมทั้งสิ้น					3,967
รายได้สุทธิ					2,725

2) ถั่วขาว

ต้นทุนการปลูกถั่วขาว พบว่ามีต้นทุนรวมทั้งหมด 2,763 บาท/ไร่ โดยแบ่งเป็น ต้นทุนที่เป็นตัวเงิน เท่ากับ 888 บาท/ไร่ และต้นทุนที่ไม่เป็นตัวเงินจำนวน 1,875 บาท/ไร่ และพบว่าต้นทุนส่วนใหญ่เป็นต้นทุนจากค่าแรงคิดเป็น 67.8 เปอร์เซ็นต์ ของต้นทุนทั้งหมด และรองลงมาคือต้นทุนค่าปุ๋ย เท่ากับ 18.1 เปอร์เซ็นต์ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาผลผลิตของถั่วขาวแล้วพบว่า มีผลผลิตเฉลี่ย 250 กก./ไร่ จำหน่ายได้เท่ากับ 7,000 บาท/ไร่ เมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนแล้วเกษตรกรจะมีรายได้สุทธิจากการปลูกถั่วขาว เท่ากับ 4,273 บาท/ไร่ ดังตารางที่ 4.23

ตารางที่ 4.23 ต้นทุนการผลิตถั่วขาว (บาท/ไร่) ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน จากการสำรวจในพื้นที่โครงการหลวง และโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง

รายการ	ปริมาณ	หน่วย	ราคา (บาท/หน่วย)	รวม	
				เป็นตัวเงิน	ไม่เป็นตัวเงิน
1. ค่าเมล็ดพันธุ์	7	กิโลกรัม	25	175	
2. ค่าปุ๋ย					
1) ใส่ครั้งที่ 3 สูตร/ชนิด 15-15-15	2/15	ครั้ง/กิโลกรัม	17	510	
3. ค่าสารกำจัดศัตรูพืช					
1) ครั้งที่ 1 ไตรอะโซฟอส	3/40	ครั้ง/ซีซี	20	60	
4. ค่าแรง					
1) ค่าเตรียมดิน	1/1	คน/วัน	250		250
2) ค่าแรงปลูก	2/0.5	คน/วัน	250		250
3) ค่าแรงใส่ปุ๋ย	1/0.5	คน/วัน	250		175
4) ค่าแรงพ่นยากำจัดศัตรูพืช	1/0.5	คน/วัน	300		450

รายการ	ปริมาณ	หน่วย	ราคา (บาท/หน่วย)	รวม	
				เป็นตัวเงิน	ไม่เป็นตัวเงิน
5) ค่าแรงเก็บเกี่ยว	2/0.5	คน/วัน	250		250
6) ค่าคัดเมล็ด	143	กิโลกรัม	1	143	
7) ค่าแรงนวด	1/2	คน/วัน	250		500
ผลผลิต (กก./ไร่)	250	กก./ไร่	28	7,000	
รวม				888	1,875
รวมทั้งสิ้น					2,763
รายได้สุทธิ					4,273

3) ภาษีที่ดิน

ต้นทุนการปลูกภาษีที่ดิน พบว่ามีต้นทุนรวมทั้งรวม 4,959 บาท/ไร่ โดยแบ่งเป็น ต้นทุนที่เป็นตัวเงิน เท่ากับ 657 บาท/ไร่ และต้นทุนที่ไม่เป็นตัวเงินจำนวน 4,302 บาท/ไร่ และพบว่าต้นทุนส่วนใหญ่เป็น ต้นทุนจากค่าแรง คิดเป็น 86.7 เปอร์เซ็นต์ ของต้นทุนทั้งหมด และรองลงมาคือต้นทุนค่าปุ๋ย เท่ากับ 9.3 เปอร์เซ็นต์ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาผลผลิตของภาษีที่ดินแล้วพบว่าผลผลิตเฉลี่ย 203 กก./ไร่ จำหน่ายได้ เท่ากับ 10,962 บาท/ไร่ เมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนแล้วเกษตรกรจะมีรายได้สุทธิจากการปลูกภาษีที่ดิน เท่ากับ 6,003 บาท/ไร่ ดังตารางที่ 4.24

ตารางที่ 4.24 ต้นทุนการผลิตภาษีที่ดิน (บาท/ไร่) ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน จากการสำรวจในพื้นที่โครงการหลวง และโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง

รายการ	ปริมาณ	หน่วย	ราคา (บาท/หน่วย)	รวม	
				เป็นตัวเงิน	ไม่เป็นตัวเงิน
1. ค่าเมล็ดพันธุ์	40	กรัม	0.05		2
2. ค่าปุ๋ยยูเรีย	20	กิโลกรัม	23	460	
3. ค่าสารกำจัดวัชพืช					
1) ซีโอยา โกลโฟเซต/กรัมม็อกโซน	200/2	ซีซี/ครั้ง	0.18	72	
4. ค่าสารกำจัดศัตรูพืช					
1) ซีโอยา โพลิดอ	1	ขวด	100	100	
5. ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	1	ลิตร	25	25	
6. ค่าแรง					
1) ค่าเตรียมดิน	2/2	คน/วัน	300		600
2) ค่าแรงปลูก	2/1	คน/วัน	300		300
3) ค่าแรงใส่ปุ๋ย	1/0.5	คน/วัน	300		150
4) ค่าแรงพ่นยากำจัดศัตรูพืช	1/0.5	คน/วัน	500		250
5) ค่าแรงเก็บเกี่ยว	2/1	คน/วัน	300		600
6) ค่าแรงเพาะกล้า	1/0.5	คน/วัน	300		150
7) ค่าแรง กำจัดวัชพืช	2/1	คน/วัน	300		600
8) ค่าแรงตากเมล็ด	1/0.5	คน/วัน	300		150
9) ค่าแรง ตีเม็ด	2/0.5	คน/วัน	300		300
10) ค่าแรงทำความสะอาดเมล็ด	2/2	คน/วัน	300		1200
ผลผลิต (กก./ไร่)	203	กก./ไร่	54	10,962	

รายการ	ปริมาณ	หน่วย	ราคา (บาท/หน่วย)	รวม	
				เป็นตัวเงิน	ไม่เป็นตัวเงิน
รวม				657	4,302
รวมทั้งสิ้น					4,959
รายได้สุทธิ					6,003

4) ข้าวสาลี

ต้นทุนการปลูกข้าวสาลี พบว่ามีต้นทุนรวมทั้งหมด 4,959 บาท/ไร่ โดยแบ่งเป็น ต้นทุนที่เป็นตัวเงิน เท่ากับ 657 บาท/ไร่ และต้นทุนที่ไม่เป็นตัวเงินจำนวน 4,302 บาท/ไร่ และพบว่าต้นทุนส่วนใหญ่เป็น ต้นทุนจากค่าแรง คิดเป็น 86.7 เปอร์เซ็นต์ ของต้นทุนทั้งหมด และรองลงมาคือต้นทุนค่าปุ๋ย เท่ากับ 9.3 เปอร์เซ็นต์ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาผลผลิตของงาข้าวสาลีแล้วพบว่า มีผลผลิตเฉลี่ย 450 กก./ไร่ จำหน่ายได้ เท่ากับ 6,750 บาท/ไร่ เมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนแล้วเกษตรกรจะมีรายได้สุทธิจากการปลูกข้าวสาลี เท่ากับ 2,186 บาท/ไร่ ดังตารางที่ 4.25

ตารางที่ 4.25 ต้นทุนการผลิตข้าวสาลี (บาท/ไร่) ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน จากการสำรวจในพื้นที่ โครงการหลวง และโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง

รายการ	ปริมาณ	หน่วย	ราคา (บาท/หน่วย)	รวม	
				เป็นตัวเงิน	ไม่เป็นตัวเงิน
1. ค่าเมล็ดพันธุ์	23.6	กิโลกรัม	20	475	
2. ค่าเช่าที่ดิน	1	ไร่	600	600	
3. ค่าปุ๋ย					
3.1 ใส่ครั้งที่ 1 สูตร/ชนิด 46-0-0	1/18	ครั้ง/กิโลกรัม	14.72	265	
3.2 ใส่ครั้งที่ 2 สูตร/ชนิด 16-20-0	1/18	ครั้ง/กิโลกรัม	17.78	320	
4. ค่าสารกำจัดวัชพืช					
4.1 ครั้งที่ 1 ซ็อยยา กริมมีอกโซน	800	ซีซี	0.18	144	
5. ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	2.4	ลิตร	25		60
6. ค่าแรง					
6.1 ค่าไถ	1/0.25	คัน/วัน	800	200	
6.2 ค่าแรงหว่านเมล็ด	1/0.5	คน/วัน	300		150.00
6.3 ค่าแรงใส่ปุ๋ย	1/0.5	คน/วัน	300		150.00
6.4 ค่าแรงพ่นยากำจัดศัตรูพืช	1/0.25	คน/วัน	500		125.00
6.5 ค่าแรงเก็บเกี่ยว	1/0.5	คน/วัน	700	350	
6.6 ค่าแรงมัด	2	คน/วัน	300	600	
6.7 ค่าขนออกจากแปลง	450	กิโลกรัม	1	450	
6.8 ค่าแรงทำความสะอาดเมล็ด	450	กิโลกรัม	1.5	675	
ผลผลิต	450	กก./ไร่	15	6,750	
รวม				4,079.00	485
รวมทั้งสิ้น					4,564
รายได้สุทธิ					2,186

บทที่ 5

สรุปและวิจารณ์ผลการทดลอง

5.1 คัดเลือกพันธุ์ถั่วแดงหลวง และถั่วขาวที่มีศักยภาพการผลิตสูงทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพในระดับแปลงของเกษตรกรโดยดำเนินงานทดสอบในพื้นที่เกษตรกร

ถั่วแดงหลวง จากการทดลองพบถั่วแดงหลวงหมายเลข 40 มีน้ำหนักเมล็ดมากที่สุด (เมล็ดโต) และหมายเลข 104 มีปริมาณผลผลิตมากที่สุด ดังนั้น ถั่วแดงหลวงที่ 2 หมายเลขนี้จะนำไปส่งมอบให้กับงานพืชไร่มูลนิธิโครงการหลวง เพื่อขยายเมล็ดพันธุ์ให้แก่โครงการหลวงต่อไป และควรมีระบบการผลิตเมล็ดพันธุ์ที่เป็นระบบ และชั้นเมล็ดพันธุ์ เพื่อให้เกษตรกรได้ใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพและเป็นการสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรต่อไป

ถั่วขาว จากการทดลองพบถั่วขาวหมายเลข 11 และ หมายเลข 67 มีน้ำหนักเมล็ด และผลผลิตมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับพันธุ์ที่โครงการหลวงใช้ส่งเสริม และทั้ง 2 หมายเลขนี้ ก็ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างผลผลิต และน้ำหนักเมล็ดด้วย ดังนั้น ถั่วขาวที่ 2 หมายเลขนี้จะนำไปส่งมอบให้กับงานพืชไร่มูลนิธิโครงการหลวง เพื่อขยายเมล็ดพันธุ์ให้แก่โครงการหลวงต่อไป และควรมีระบบการผลิตเมล็ดพันธุ์ที่เป็นระบบ และชั้นเมล็ดพันธุ์ เพื่อให้เกษตรกรได้ใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพและเป็นการสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร ต่อไป

5.2 การคัดเลือกพันธุ์งาหอมที่มีผลผลิตและคุณค่าทางโภชนาการสูง รุ่นที่ 3 โดยใช้วิธีการคัดเลือกพันธุ์บริสุทธิ์ (Pure line selection)

จากผลการคัดเลือก พบว่าผลผลิตงาหอม สายพันธุ์ MH# ๙ ได้ผลผลิตมากที่สุด เท่ากับ ๓๙๙.๕ กิโลกรัม/ไร่ และน้อยที่สุดคือสายพันธุ์ DOA# ๓ เท่ากับ ๑๕๙.๐ กิโลกรัม/ไร่ น้ำหนัก ๑,๐๐๐ เมล็ด พบว่า สายพันธุ์ CR# ๑๐ เท่ากับ ๑.๔๒ กรัม น้อยสุด CR# ๗ เท่ากับ ๐.๖๐ กรัม ทำการคัดเลือกประชากรงาหอมทั้งหมด ๒๔ ประชากร นำมาปลูกคัดเลือกโดยทำเป็น ซ้ำ ในรุ่นที่ ๓ จำนวน ๖ สายพันธุ์ โดยจะพิจารณาจากผลผลิต และน้ำหนัก ๑,๐๐๐ เมล็ด ได้แก่ NN4 NN8 MH8 MH9 TK2 และ PA3 ได้ทำการเพาะกล้างาหอมในรุ่นที่ ๓ วันที่ 27 พฤษภาคม 2563 และปลูกในแปลงทดลองช่วงเดือน กรกฎาคม 2563 – กุมภาพันธ์ 2564

5.3 สสำรวจและคัดเลือกถั่วพื้นเมืองที่มีคุณค่าทางโภชนาการ

ทำการสำรวจถั่วพันธุ์พื้นเมืองในพื้นที่ 6 จังหวัด สามารถรวบรวมได้ทั้งหมด 49 ตัวอย่าง สามารถจำแนกชนิดถั่วพื้นเมืองที่รวบรวมได้ มีทั้งหมด ๘ ชนิด ได้แก่ *Vigna umbellata*, *Vigna unguiculata*, *Lablab purpureus*, *Psophocarpus tetragonolobus*, *Pisum sativum*, *Phaseolus lunatus*, *Phaseolus vulgaris* และ *Lens culinaris* การใช้ประโยชน์ถั่วส่วนใหญ่ที่รวมได้มีการใช้ประโยชน์ในการบริโภคผักสด และได้วางแผนปลูกทดสอบในแปลงทดลอง ที่สถานีฯ ปางดะ และจะทำการปลูกในช่วงปลายเดือนสิงหาคม – มีนาคม 2563 เพื่อบันทึกลักษณะประจำพันธุ์ และวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการเมล็ด

5.4 สสำรวจและคัดเลือกลูกเต๋อยบนพื้นที่สูงเพื่อใช้ประโยชน์และสร้างรายได้

รวบรวมเมล็ดพันธุ์ลูกเต๋อย พื้นที่ 3 จังหวัด ได้เมล็ดพันธุ์ลูกเต๋อยจำนวน 30 ตัวอย่าง ประกอบด้วยลูกเต๋อยสำหรับการบริโภค จำนวน 10 ตัวอย่าง และลูกเต๋อยประดับ จำนวน 20 ตัวอย่าง นำมาปลูกและบันทึกลักษณะประจำพันธุ์ พบว่ามีเมล็ดลูกเต๋อยที่งอกและเจริญเติบโตสามารถให้ผลผลิต และเก็บข้อมูลองค์ประกอบผลผลิต จำนวน 13 ตัวอย่าง ประกอบด้วยเต๋อยสำหรับบริโภค 10 ตัวอย่าง และเต๋อยประดับ 3 ตัวอย่าง และ

ลูกเดี่ยวแต่ละตัวอย่าง มีทรงกอดตั้งเช่นเดียวกัน แต่ยังมีความแปรปรวนของลักษณะต่างๆ ที่ชัดเจน ได้แก่ ลักษณะเมล็ด สีเมล็ด สีของแผ่นใบ สีของกาบใบ สีของปล้อง จากนั้นทำการเก็บเมล็ดพันธุ์ลูกเดี่ยวเพื่อนำไปปลูกคัดเลือกในปีต่อไป

5.5 สำรวจและคัดเลือกข้าวโพดข้าวเหนียวพันธุ์พื้นเมืองที่มีคุณค่าทางโภชนาการ

การสำรวจข้าวโพดข้าวเหนียว ในพื้นที่ 5 จังหวัดภาคเหนือตอนบน และรวบรวมได้รวมทั้งหมด 35 ตัวอย่าง แบ่งเป็นจากจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 20 ตัวอย่าง เชียงราย 2 ตัวอย่าง แม่ฮ่องสอน 3 ตัวอย่าง ลำพูน 1 ตัวอย่าง และน่าน 9 ตัวอย่าง โดยในแต่ละประชากรที่รวบรวมได้มีหลายลักษณะเช่น เมล็ดสีขาว เหลือง แดง ดำ และม่วง จากนั้นนำมาปลูกทดสอบในแปลงทดลอง และทำการผสมตัวเอง เพื่อเก็บรักษาพันธุ์สำหรับทดสอบในปีต่อไป

5.6 ศึกษาต้นทุนการผลิตพืชเมืองหนาว

ศึกษาต้นทุนการผลิตพืชตระกูลถั่ว และธัญพืช จำนวน ๔ ชนิด ได้แก่ ถั่วแดงหลวงมีต้นทุนการผลิต เท่ากับ 3,967 บาท/ไร่ มีรายได้สุทธิจากการปลูกถั่วแดงหลวง เท่ากับ 2,725 บาท/ไร่ ถั่วขาว เท่ากับ 2,763 บาท/ไร่ มีรายได้สุทธิจากการปลูกถั่วขาว เท่ากับ 4,273 บาท/ไร่ ต้นทุนการผลิตงาหอม เท่ากับ 4,959 บาท/ไร่ และมีรายได้สุทธิจากการปลูกงาหอม เท่ากับ 6,003 บาท/ไร่ นอกจากนี้ ได้ศึกษาต้นทุนการผลิตข้าวสาลี พบมีต้นทุน 4,959 บาท/ไร่ มีรายได้สุทธิจากการปลูกข้าวสาลี เท่ากับ 2,186 บาท/ไร่

